

Dues mirades

Palera

JOSEP MARIA **Fonalleras**

A mitjan del mes d'agost, de la mà de **Manel Nadal Oller**, un home del país que s'ha dedicat a recórrer-li i a coneixe'n els racons, i que sap el nom dels arbres i dels camins, vaig fer una deliciosa ruta romànica a prop de Besalú, en una regió on s'acumulen tot d'esglésies dels segles XI al XIII ben poc visitades, i recuperades, en gran part, gràcies a la dedicació altruista de gent com **Nadal** i a la intervenció del bisbat i de les institucions. Un país es fonamenta en detalls com aquest: la feina feta a l'església del Sant Sepulcre de Palera, una intervenció delicada que permet accedir a aquesta joia que imposa per una certa magnificència tot i la severa austeritat. Deu ser perquè la planta és basilical i aquesta cir-

cumstància li atorga una certa autoritat, discreta però contundent. Al claustre, ara també s'hi pot menjar, en un restaurant que presenta una oferta de mercat plausible. Després de dinar, vam anar a Palera, a pocs minuts de l'anterior, i, cap al tard, a Santa Magdalena de Maià. Per visitar-la has de demanar la clau a una dona que viu a la casa del costat, en una esplanada des d'on es poden veure les illes Medes. La façana és colpidora per l'extrema humilitat, amb un maldestre arc de mig punt adovellat i un forrellat romànic. A dins, al fons de l'única nau, una verge que somriu. País, cultura. Com deia **T.S. Eliot**, cultura i religió són inseparables, «perquè la segona va néixer en el si de la primera». ≡

Censura

EMMA **Riverola**

Victus és una exitosa novel·la d'**Albert Sánchez Piñol** sobre la caiguda de Barcelona l'any 1714. Una novel·la. És a dir, centenars de pàgines en què l'autor ha vessat exactament el que la seva voluntat i creativitat li dictaven. A ningú ha de retre comptes. La interpretació dels fets que relata és personal, com ho és sempre la visió d'un novel·lista. No es tracta d'un assaig històric. És simplement una novel·la que ha arrasat en vendes per a l'alegria de l'autor, de l'editorial i de les llibreries. Un miracle al desert literari actual. Que l'Institut Cervantes d'Utrecht organitzi una presentació de la traducció holandesa de **Victus** és el que s'espera d'una institució pública creada per a «la promoció i l'ensenyament

de la llengua espanyola i de les llengües cooficials i per a la difusió de la cultura espanyola i hispanoamericana». Que l'acte es posposi al·legant «circumstàncies actuals de gran sensibilitat» és deplorable. Que el director del gabinet de la presidència del Govern, **Jorge Moragas**, justifiqui el veto al·legant que **Victus** és «clarament manipuladora sobre la història d'Espanya i Catalunya», destil·la censura. Pura i dura.

Així estem. Aixecant murs. O boicotejant llibres, que ve a ser el mateix. Els que més clamen per la unitat d'Espanya silencien la Catalunya que no els agrada. El silenci també fa mal. Com el dels escriptors beneïts per l'Institut Cervantes que no han condemnat el greuge. ≡

Petit observatori

JOSEP MARIA
Espinàs

Estampes d'aquest estiu

Potser la calor que reapareix ara després dels dies d'estiu m'ha fet pensar algunes coses bastant estranyes. Per exemple, que estem aproximadament a vuit hores de poder passejar tranquil·lament per la Cinquena Avinguda de Nova York. I al mateix temps podem dir que estem més o menys també a vuit hores de poder amagar-nos en una casa en runes de Gaza.

Podem triar, si és qüestió de proximitat, entre les muntanyes de centenars de milers de morts i les desenes de persones que han aconseguit una entrada per l'estrena d'una òpera musical a Nova York.

Des que he començat a escriure de manera improvisada aquestes ratlles, ¿quantes morts s'han produït per segon a l'altra punta del nostre mar Mediterrani? ¿Quantes morts hi ha hagut per minut? Durant els dos o tres minuts que he trigat a escriure això, ¿quantes reunions internacionals d'alt nivell es deuen haver cerimoniosament celebrat?

Qui vol matar, mata, i qui vol evitar-ho, ho diu. I les armes no tenen orelles

Naturalment, no es pot proposar pas que les reunions internacionals es deixin de celebrar. ¿Però no hi hauria alguna manera de lluitar contra la lentitud –una lentitud orgànica, pròpia de les assemblees– que s'acostuma a produir quan el mal ja està fet?

No, no és possible. Qui vol matar, mata. Qui vol evitar que es mati, ho diu. I les armes no tenen orelles.

Feia impressió, al ple de l'estiu, veure tants cossos estirats a la platja, vitalment immòbils, i alhora fullejar un diari on hi havia una fotografia que mostrava també rengleres de cossos, que eren agafats per les aixelles i els peus i que eren llançats en un camió. Al nostre Mediterrani feia molt bonic, realment, contemplar l'estesa de gent feliç, els nens jugaven amb una pilota, i una parella s'acostava a un xiringuito per comprar-se i beure un refresc contra la calor.

Un estiu jant llegia el diari sota un para-sol, girava el full, i veia la foto d'un noi que corria per fugir de l'incendi que li cremava la pell. ≡

La realitat i la ficció

Gay Talese, narrador sense etiquetes

El que més importa a un dels pares del nou periodisme és revelar per què som com som

ALBERT
Garrido

La lectura de *Los hijos*, de **Gay Talese**, indueix a reflexionar sobre el límit entre realitat i ficció. No perquè sigui aquest el rerefons del llibre, perquè es tracta d'una autobiografia armada sobre el relat de les peripècies de la família **Talese** a partir de mitjans del segle XVIII al sud d'Itàlia, sinó a causa de la meticulosa reconstrucció de la història que l'autor fa a partir de dades del tot certes i documentades, amanides amb detalls descriptius que responen més a les virtuts pròpies d'un gran narrador que a les exigències del periodisme d'investigació. Perquè sent **Gay Talese** un dels noms de referència de l'així anomenat nou periodisme –aquell que s'ocupa d'explicar històries mitjançant desenvolupaments llargs, precisió de cirurgia i vigor de novel·lista–, s'endinsa pels camins de la *non fiction novel*, el gènere batejat per **Truman Capote** per justificar les llicències que es va prendre al seu monumental *A sang freda*.

ÉS POSSIBLE que **Talese** hagués pogut concebre l'obra sense permetre's acostaments a la novel·la –atenint-se només a les pautes del gran reportatge–, però si hagués renunciat a prendre aquest camí, potser hauria renunciat així mateix a reconstruir l'atmosfera, l'escenari històric de cada un dels passatges de

Los hijos. I aquesta atmosfera és el fil que uneix el relat del periodista amb el llegat dels grans narradors que, segons avança la història dels **Talese**, semblen creuar-se en el camí que uneix el fill d'un sastre d'Ocean City (Nova Jersey) –**Gay**– amb la decadència del regne de Nàpols, **Giuseppe Garibaldi**, la gesta de la unitat italiana i l'emigració forçosa als Estats Units a la recerca d'un lloc on sobreviure. En alguns moments, el periodista **Gay Talese** es comporta com el novel·lista **Gay Talese**

i, al fer-ho, sorgeix el ressò dels *gattopardos* amb qui van conviure els seus avantpassats italians i també el de la millor tradició de la literatura nord-americana del segle XX.

Sovint es va retreure a **Truman Capote** que, a l'acollir-se a la tècnica novel·lesca, desnaturalitzava el treball periodístic. Així li va passar a vegades a **Tom Wolfe** i a **Norman Mailer**, i així també podria atribuir-se a **Talese** recórrer a la deducció quan falta la dada. Fer-ho seria tant com sostenir que existeix una línia de demarcació absolutament nítida que separa el que és real del que és semblant, i això últim, del que és raonablement imaginable. Aquesta divisió no existeix o només existeix allà on la seva existència és possible: el periodisme del que és immediat, del que es pot considerar el present, sense malgastar esforços a definir què és això que anomenem pre-

LEONARD BEARD

sent. Pel que fa a la resta, s'han d'omplir els forats negres amb hipòtesis i treure conclusions per explicar per què els personatges que deambulen per la història es comporten com es comporten i no d'una altra manera.

Aquesta és la gran lliçó que **Gay Talese** dona a *Los hijos*, igual que, en sentit contrari, són in comptables els casos de novel·listes que, mitjançant la seva obra, van adquirir la condició de grans cronistes del seu temps a través de la ficció. **Talese**, sent un gran periodista, es comporta també com un gran novel·lista, i si no fossin ell i els seus avantpassats l'objecte del seu treball, sinó una comunitat de la seva invenció, el resultat final valdria el mateix per transmetre'ns una determinada versió d'un llarg període de la història d'Itàlia i dels EUA. Es tracta, és clar, d'una conclusió no apta per a puristes i afectes a l'objectivitat.

El gran escriptor **Henry James** va dedicar un assaig al no menys gran **Honoré de Balzac** on desenvolupa la idea de l'escriptor pintor de la vida. Impressionat per la magnitud de *La comèdia humana*, **James** presenta **Balzac** com a exemple de l'autor que s'entesta a oferir un retrat del seu temps, d'unes vides versemblants en un moment determinat de la història de França. Enfront de les preocupacions per la consistència de l'estil d'altres, destaca en **Balzac** la seva fidelitat a la història, a la societat en què va viure i va retratar. Aquesta mateixa qualitat es troba a les pàgines de *Los hijos*, per sobre de les preocupacions tècniques que sens dubte té **Talese** (documentar-se i escriure el llibre li va costar deu anys). El que més li importa és transmetre les raons de per què som com som.

QUAN **Talese** va passar per Barcelona el 2012, el periodista **Carles Geli** el va presentar a la Universitat Ramon Llull com un periodista que «mira malament; mira del revés». Després **Talese**, durant la xerrada, va revelar l'origen d'aquesta manera de mirar i d'acostar-se a la realitat de manera diferent: darrere del taulell de la sastreia del seu pare, va sentir centenars de converses de persones del seu entorn, expressió sense intermediaris de la vida quotidiana. D'aquella experiència va sorgir un pintor de la vida. Què importa que el que ell fa sigui nou periodisme, *non fiction novel* o qualsevol altre gènere sense etiquetar. S'ha de llegir. ≡

Periodista.